

УДК 373.21.013.82:691.22

СЕНДПЛЕЙ – МЕТОД ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ НА ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тягур Л.М.,

викладач психології гуманітарно-педагогічного коледжу Мукачівського державного університету, м. Мукачево, Україна

Стаття присвячена вивченню пісочної терапії як інноваційної здоров'язбережувальної технології для роботи з дітьми дошкільного віку, що дозволяє розкрити індивідуальність кожної дитини, розв'язати її психологічні проблеми, розвинути здатність усвідомити свої бажання і знаходити можливість їх реалізації. Проаналізовано особливості пісочної терапії як методу, що створює широкі можливості для повноцінного розкриття всіх потенціалів розвитку особистості дитини-дошкільника. Встановлено, що сендплей позитивно впливає на становлення й розвиток гармонійної особистості дитини дошкільного віку через вплив на емоційно-почуттєву сферу, інтелектуальні та комунікативні здібності, психофізіологічний стан. Дана характеристика про можливості застосування різновидів методу сендплей на практиці: ігри з піском, малювання на піску, малювання кольоровим піском, казки на піску.

Ключові слова: сендплей, юнґіанська теорія, пісочна терапія, пісочниця, дошкільний вік, ігри з піском, малювання піском, казки на піску.

«Творчість відкриває в дитячій душі ті куточки, в яких дремають джерела добрих почуттів»

В.О. Сухомлинський

Актуальність дослідження. Однією з важливих проблем сучасної системи освіти в Україні є підвищення ефективності роботи навчальних закладів, головним завданням яких є, як сказано в «Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті», збереження та зміцнення фізичного й психічного здоров'я дитини, розвиток її творчих здібностей, реалізація потенційних можливостей особистості. Питання навчання і виховання дітей, що проявляють високий рівень інтелекту і творчості, мають суспільно-важливе значення. Кожна талановита людина становить особливу цінність для суспільства.

У сучасних умовах підвищився інтерес педагогів до проблеми творчої діяльності та всебічно гармонійного розвитку особистості дошкільника. Адже дошкільний вік – особливий період людського життя, названий вченими «періодом первинного фактичного становлення особистості». І саме дошкільне дитинство – єдиний період життя, коли творчість може стати універсальним і природним засобом розвитку людини. Численні наукові дослідження різних часів свідчать про безкрайні креативні можливості дошкільного дитинства, тому провідна психолого-педагогічна проблема виявляється у тому, щоб створити сприятливі умови стимулювання і спрямування розвитку особистості.

Пісочниця – це важливий елемент розвивального середовища, де дітям можна вільно творити, не боючись щось зіпсувати чи зламати. Перш ніж

малюки усвідомлять, що роблять, їхні руки самі починають просіювати пісок, будувати, малювати, а якщо під рукою є різноманітні невеличкі фігурки, іграшки, тоді розігруються цілі вистави – дитина повністю занурюється в гру, та на тривалий час її увага фіксується на процесі програвання власних переживань, завдяки чому у них формуються та закріплюються такі навички, як посидючість, уважність, зосередженість. Психологи та психотерапевти твердять, що пісок, який має властивість пропускати воду, так само поглинає і негативну психічну енергію, надає дитині можливість позбутися психологічних проблем за допомогою перенесення на площину пісочниці, зануритися у світ фантазій та власних почуттів, й тим самим стабілізує її емоційний стан. Часто маленькі діти не спроможні передати свої переживання через недостатній розвиток вербального апарату, бідність уявлень чи затримку розвитку, й саме в таких випадках пропонується техніка вельми корисна – маніпулюючи різними предметами, піском, водою, конструктивними й пластичними матеріалами для них – найприродніша діяльність, що особливо важливо за наявності в дитини мовленнєвих порушень. Граючись з піском, малюк відчувається господарем свого маленького світу, режисером того, що розігрується на пісочному полі. Діти із заниженою самооцінкою, підвищеною тривожністю та сором'язливістю зазвичай охоче обирають фігурки і зосереджують на них свою увагу. Використовувати пісочну терапію корисно з дітьми різних вікових груп.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування концепції «пісочної терапії» здебільшого займалися представники юнгіанської школи. Для того щоб використовувати унікальні можливості піску на практиці, створюється сучасна система пісочних ігор, спрямованих на навчання та розвиток особистості. У цій галузі працюють сучасні вчені, психологи, педагоги: Т. Грабенко, Н. Дикань, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, М. Кисельова, Л. Лебедева, Н. Маковецька, Т. Гречишкіна, А. Коваленко, Н. Мірошниченко, Н. Сакович, Л. Шик, Н. Юрченко та ін. Ними досліджені питання запровадження ідей юнгіанської пісочної терапії (sand play) у роботі з окремими категоріями дітей, які мали різноманітні соціально-психологічні проблеми розвитку.

Мета статті: охарактеризувати особливості пісочної терапії як методу, що створює широкі можливості для повноцінного розкриття всіх потенціалів розвитку особистості дитини.

Виклад основного матеріалу. Ще на початку 19 сторіччя Герберт Уелс помітив, що його сини, граючи з мініатюрними фігурками, намагаються знайти рішення власних проблем. 20 років потому, у 1929 році, англійський дитячий психотерапевт Маргарет Ловенфельд запропонувала дітям під час сеансу використовувати ящик з піском, воду та мініатюрні іграшки. Цей метод був названий «технікою побудови світу», за його допомогою, діти без слів могли проявити власні почуття, емоції, хвилювання, тобто те, про що їм важко було говорити вголос. У 1935 році вона опублікувала книгу, що мала назву «Гра в дитинстві». Ця робота була помічена К. Г. Юнгом, і він запропонував своїй учениці Дорі Калфф приділити особливу увагу дитячій грі на піску. Цю методику назвали Sand play (сендплей) – гра з піском, або юнгіанська пісочна терапія. Сьогодні сендплей є повноцінною

психоаналітичною технікою, яка надає необмежені можливості для організації інтегрованої діяльності дошкільнят та визнана у всьому світі.

К. Д. Ушинський писав: «Діти не люблять іграшок нерухомих, закінчених, добре зроблених, яких вони не можуть змінити за своєю фантазією... краща іграшка для дитини та, яку вона може змусити змінитися найрізноманітнішим чином... для маленьких дітей найкраща іграшка – це купа піску». Гра з піском – є унікальним способом спілкування із світом і самим собою, який допомагає знімати внутрішнє напруження, відкривати нові шляхи розвитку та надавати дитині можливість бути самій собою.

Розвиток особистості дошкільника включає в себе, з одного боку, процес засвоєння індивідом соціального досвіду, а з іншого – активне відтворення цього досвіду, включення його в соціальне середовище. У дошкільному віці формується самосвідомість – усвідомлення себе і ставлення до себе, відбувається розвиток мотивів поведінки, пов'язаних з інтересом дітей до світу дорослих, вияв прагнення дитини наслідувати дорослих – це основа багатьох вчинків дитини, зокрема вольових.

Пісочна терапія як різновид арт-терапії зорієнтована на притаманний кожній дитині внутрішній потенціал здоров'я і сили. Вона акцентує увагу на природному вияві думок, почуттів та настрою в творчості, прийняття дитини такою, якою вона є. Для дітей – це ігровий спосіб розповіді про свої проблеми, продемонструвати свої страхи та позбавитись їх, а також емоційного напруження [3]. Перший досвід використання пісочної терапії стосувався саме дітей із мовленнєвими, інтелектуальними, афективними та поведінковими порушеннями, як невербальний вид терапії, з метою дати відчуття безпеки знаходження у середовищі. Зараз цей метод використовується без будь-яких обмежень для усіх: і дорослих і дітей (від 3 років). У ході творчої гри з піском активізуються самозцілюючі резерви дитячої психіки, які виявляються за певних умов у процесі терапії. Пісок поглинає негативну психічну енергію людини, стабілізує її емоційний стан і гармонізує психоемоційне самопочуття дитини.

Слід зауважити, що найсприятливішим для сендплею є саме дошкільний вік. Під час ігор з піском діти отримують велике емоційне задоволення, у них розвивається координація рухів, дрібна моторика, орієнтація у просторі, сенсорно-перцептивні здібності, зокрема тактильно-кінестетична чутливість, вони отримують можливість проявити як вербальну, так і невербальну активність, у них, під час гри, формуються та розвиваються навички позитивної комунікації. Метод сендплей допомагає дитині програти те, що вона поки ще сама не усвідомлює, тому не може проговорити, а досвідчений дитячий психолог отримує можливість інтерпретувати дитячу історію та допомогти вихователям та батькам зрозуміти почуття, емоції дитини, адже гра на піску дає можливість доторкнутися до глибини дитячої душі.

Завдання пісочної терапії зорієнтовані на те, щоб допомогти дитині та узгоджуються з внутрішнім прагненням дитини до самоактуалізації, а саме:

- формуванню цілісного, сильного і здорового «Я» дитини, забезпеченню рівноваги між внутрішнім світом переживань і внутрішніх потреб і зовнішнім соціальним світом;

- позбутися психологічних травм;
- пісочниця є контейнером, який покликаний вміщувати і витримувати усі негативні і позитивні переживання дитини;
- пісок і вода, виступаючи важливими носіями сенсорних вражень, відчуттів й емоційно-позитивних переживань, здійснюють заспокійливий вплив, дають емоційну розрядку та й одночасно допомагають стимулювати поведінкову активність, спонукають дитину до гри;
- через програвання своїх фантазій, страхів, бажань у безпечних умовах піскової терапії дитина (в тому числі і дорослий) набуває можливості контролю за своїми внутрішніми переживаннями;
- гармонізувати загальний психоемоційний стан, знизити тривожність;
- виробити у дитини відчуття структурованості, чіткості, знання межі і границі (особливо важливо для гіперактивних дітей).
- удосконалення координації рухів, дрібної моторики, орієнтації у просторі;
- стимуляція вербальної і невербальної активності у процесі гри, формування навичок позитивної комунікації;
- розвиток сенсорно-перцептивної сфери дитини, зокрема тактильно-кінестетичної чутливості.

Перевага піскової терапії, на думку Н. Сакович, у тому, що вона: сприяє процесу індивідуалізації:

- звільнює творчий потенціал, внутрішні почуття, сприймання й актуалізує спогади;
- забезпечує багатогранний досвід завдяки багатьом символічним значенням;
- сприяє поверненню дитини до минулого досвіду з метою повторного переживання;
- створює місток між несвідомим та свідомим, внутрішнім та зовнішнім, духовним і фізичним, невербальним і вербальним;
- забезпечує безпосередню гру, де немає жодного правильного або неправильного шляху;
- дозволяє позбутися контролю свідомості;
- є природною умовою для дітей;
- відсутні перепони для спілкування з дітьми різного віку та інтелектуального статусу;
- є доповненням до інших методів психокорекційної та психотерапевтичної роботи [5].

Основні принципи ігор з піском:

1. Створення природного стимулюючого середовища, у якому дитина почувається комфортно, виявляючи творчу активність. Для цього слід добирати завдання, що відповідають можливостям дитини; формулювати інструкцію до ігор у казковій формі, уникати негативної оцінки дій дитини, ідей та результатів, заохочувати фантазію і творчій підхід.

2. Оживлення абстрактних символів: букв, цифр, геометричних фігур тощо. Реалізація цього принципу дозволяє сформувати і посилити позитивну мотивацію до занять і особисту зацікавленість дитини.

3. Реальне «проживання», програвання можливих ситуацій разом з героями казкової гри. На основі цього принципу здійснюється

взаємоперехід Уявного у Реальне і навпаки. «Рятуючи» Принцесу, дитина не лише пропонує вихід з ситуації, але й переконується у його правильності чи хибності.

Перенесення традиційних педагогічних занять у пісочниці дає більший освітній і виховний ефект, ніж інші стандартні форми навчання. Пісочна терапія – одна з тих технік що дозволяє розкрити індивідуальність кожної дитини, розв'язати її психологічні проблеми, розвинути здатність усвідомити свої бажання і знаходити можливість реалізації.

Основна діяльність дошкільників це гра, саме в грі дитина пізнає навколишній світ та себе. В пісочних іграх діти природно регулюють ігрову взаємодію. Вони самостійно вирішують конфлікти, сумісно долають труднощі, об'єднуються, вчать слухати і чути іншого. Так формується здібність до розуміння ближнього та співчуття. У грі дитина ділиться і своїми власними проблемами, розв'язує їх, здійснює відкриття, творить. Будуючи щось із піску дитина передає світ своєї душі, сповнений фантазії і реальності. Ігри на піску – одна із форм природної діяльності дитини. Їх можна використовувати під час проведення коригувальних, розвивальних і навчальних занять. Вони стабілізують емоційний стан дитини, розвивають тактильну чутливість і дрібну моторику, навчають дитину прислухатись до власних відчуттів, аналізують результати дослідів. Ігри з піском дають дитині відчуття себе впевненою і змілою, вона створює нове, не боїться ламати старе і щось змінювати. Дитина виражає на піску те, що спонтанно виникає протягом заняття. В процесі роботи, дитина може змішувати пісок з водою, якщо їй необхідно сформувати горби, гори, або створити різні вологі ландшафти, наприклад, болото. Крім того, в роботі використовується безліч мініатюрних фігур: людей, тварин, дерев, будівель, автомобілів, мостів, релігійних символів, і ще багато іншого. Така безліч фігур і матеріалів необхідна для того, щоб дати дитині стимул-реакцію створювати власний світ. У пісочниці створено оптимальні умови для розвитку творчого потенціалу дитини, активізації її просторової уяви, образно-логічного мислення, тренування дрібної моторики рук. У процесі колективних ігор дитина усвідомлює морально-етичні норми, у неї формується гармонійний образ світу [4].

У багатьох випадках гра з піском є провідним методом корекційного впливу при емоційних і поведінкових порушеннях невротичного характеру. Заняття з піском поліпшують емоційний стан дітей: гіперактивних – пісок зрівноважує, скутих – розслаблює, тривожних – заспокоює, агресивних – втихомирює. В інших випадках це допоміжний засіб, що дає змогу стимулювати дитину, розвинути її сенсомоторні навички, знизити емоційне напруження.

Гра на піску з фігурками особливо корисна в роботі з такими дітьми, які не виявляють бажання виразити свої переживання. Діти із заниженою самооцінкою, підвищеною тривожністю й сором'язливістю зазвичай охоче обирають фігурки й перемикають на них свою увагу. Діти з нестійкою увагою є досить експресивними; гра дає їм багаті кінестетичні відчуття. Агресивні діти легко обирають персонажів, що символізують «агресора» і його «жертву». Діти, які зазнали психічної травми, вважають таку гру досить корисною для себе: вона допомагає їм заново пережити травматичну подію

і, можливо, позбутися пов'язаних із нею переживань. Успішним може бути застосування цієї техніки з дітьми, які переживають стрес у результаті втрати близьких або розлуки з ними.

Організуючи ігри з піском слід дотримуватися таких **правил**:

- максимально заохочувати творчий підхід і фантазію;
- повністю виключати негативну оцінку як дій дітей, так і результатів їхньої діяльності.

Дуже цікавий вид роботи для дітей – малювання на піску та малювання кольоровим піском. Малювання сприяє гармонійному розвитку дитини та формування таких базових якостей особистості, як самостійність та креативність. Воно сприяє розвитку дрібної моторики, а як наслідок – розвиток мовлення і розумових здібностей. У дітей розвивається координація рухів. Дитячі пальчики стають більш сильними, спритними, вмілими. Також малювання сприяє розвитку уваги, пам'яті, зосередженості. У творчому процесі дитина навчається розрізняти кольори та їх відтінки, у неї формується поняття про форму, величину, кількість. Через малювання дитина пізнає навколишній світ по-новому, запам'ятовує його і вчиться його любити. Ще не вміючи виражати свої емоції словами, дитина чудово «розповідає» про них фарбами. Багата фантазія, ініціативність, уміння приймати рішення, самостійність у їх втіленні, посидючість, зосередженість активно формуються під час малювання і в майбутньому обов'язково знадобляться дитині.

Малювати на піску можна пальчиками, камінчиком чи будь-яким іншим придатним для цього предметом. Але найдоцільніше малювати пальчиками. Таке заняття дуже подобається дітям малювання пальчиками на піску є корисним для дітей будь-якого віку: у них розвивається дрібна моторика, гнучкість та чутливість пальців. У процесі малювання на піску дитина розслаблюється, у них проходять страхи, комплекси. Розвивається впевненість у собі. Адже на піску дитина може намалювати все, що завгодно. А невдалий малюнок дуже легко виправити, розрівнявши поверхню піску і продовжуючи малювати доти, доки не отримаєш задумане [1].

Малювати можна не лише на поверхні піску, а й самим піском. Для цього промитий пісок слід профарбувати у різні кольори і просушити. Пісок різного кольору треба зберігати у спеціальних ємностях. Для того, щоб малювати кольоровим піском діти мають оволодіти певними прийомami, клапти розумових і фізичних зусиль. Малюків цікавить процес, їм подобається сліди, які залишає кольоровий пісок на папері. Дітей старшого дошкільного віку більше цікавить результат. Коли діти струшують абстрактну купку піску з аркуша паперу і бачать результат – зображення певного предмета, рослини, пташки чи тварини, у них з'являється мотивація для подальшої творчості. Дітям подобається виконувати колективні зображення на різні теми, зокрема на морські. Фарбами за допомогою своїх долоньок діти малюють риб та медуз, а піском – морське дно, на якому можна розмістити справжні мушлі. Старші дошкільники вже можуть самостійно намалювати малюнок простим олівцем, а потім розфарбувати його кольоровим піском.

Ігри з піском покращують емоційний стан дітей: гіперактивні діти стають більш врівноважені, скуті – розслабляться, агресивні – заспокоюються. Дітей настільки захоплює гра з піском, що вони не помічають плину часу, вони з задоволенням повертаються до гри з піском при нагоді. Це найголовніше що дає ця гра. Пісок, як природний матеріал наділений унікальними властивостями і здатний викликати образи певного характеру, які мають терапевтичний вплив на психіку дитину [2]. Пісочна терапія має на меті творче самовираження людини. Цей психотерапевтичний метод спрямований на розв'язання особистісних проблем через роботу з образами особистого і колективного підсвідомого. Робота з образами у пісочній терапії сприяє самопізнанню, особистісному зростанню, розкриттю творчих ресурсів.

Для результативної роботи з дітьми пісочниця має бути відповідно обладнана. Для занять з дітьми використовується дерев'яний ящик, який пофарбований у синій або блакитний колір. Дно символізує воду, бортики – небо. Пісок має бути жовтого або світло-коричневого кольору.

Набір ігрових матеріалів для ігор з піском містить:

- лопатки, широкі щітки, сито, воронки;
- різноманітні пластикові пасочки різної величини – геометричної форми, у формі тварин, транспортних засобів, людей;
- мініатюрні іграшки висотою 5-8 см;
- іграшки з «кіндер-сюрпризів»;
- набори іграшкового посуду та меблів;
- різноманітні будівлі.

Під час першого ознайомлювального заняття педагог може познайомити дітей зі своєю іграшкою Піщинкою. Ця іграшка повинна мати привабливий естетичний вигляд і використовуватися лише під час роботи з піском. За допомогою цієї іграшки педагог знайомить дітей з правилами поводження з піском:

- не можна викидати пісок з пісочниці;
- не можна кидати пісок в інших або брати його до рота;
- після гри всі іграшки слід прибрати та обов'язково помити руки.

Під час проведення ігор треба звертати увагу дітей на зміну тактильних відчуттів, спонукаючи їх до висловлювань, порівнянь. Спочатку треба показувати рухи у піску, потім діти повторюють їх. Малюки виконують рухи разом з дорослими – «рука в руці», а старші дошкільники можуть запропонувати свої варіанти гри. Вихователь виконує роль уважного глядача, слідкує за реакцією дітей під час маніпуляцій з мокрим та сухим піском. Якщо у дитини виникають неприємні відчуття від мокрого піску, педагог зазвичай не наполягає на продовженні гри і припиняє її. Позиція дорослого – це «активна присутність» (принести іграшки, воду, віднайти необхідні матеріали тощо), а не керівництво процесом. Ігри дітей з піском ніколи не інтерпретують і не обговорюють [1].

Коли дитина грається вільно, а не за чиясь вказівкою, вона здійснює цілий ряд незалежних дій. Почуття і установки, які малюк, можливо, не наважується висловити відкрито, він може спрямувати на обрану за власним розсудом іграшку. Дитина сама придумує, про що вони розмовляють або що роблять, іноді вона може попросити вихователя

приєднатися до гри і діяти від імені якогось персонажа. В усіх цих випадках малюк почувається господарем свого маленького світу, режисером дійства, що розігрується на пісочному полі. Діти дуже люблять незвичайні історії і казки, які не лише переносять їх з реального світу у чарівний, казковий, але й розширюють їхній кругозір. Казку на піску можна розіграти, пересуваючи персонажів у різних напрямках. При цьому діти поступово навчаються співвідносити мовлення з діями персонажів і починають самостійно творити, змінюючи сюжет, додаючи нових дійових осіб тощо.

Казки на піску – не лише цікаве проведення часу та приємне й доступне дитині заняття, але й істотний механізм розвитку в дитині тонкого розуміння внутрішнього світу людей, спосіб зняття тривоги і виховання впевненості у своєму майбутньому. За допомогою казок на піску можна виховувати дитину, допомагати долати негативні сторони її особистості, які лише починають формуватися. Головне, щоб у цих казках завжди добро перемогло зло. Кількість персонажів таких казок має бути невеликою, сюжетні повороти – м'якими, спокійними, гарними. Казки на піску повинні бути емоційними, але такими, що оберігають духовний світ і спокій дитини, не несуть у собі тривожності і страхів.

Розвиток творчого мислення через застосування сендплею – це процес, який потребує багато часу, зусиль, наполегливості, але, незважаючи на це, результати проведеної роботи абсолютно підтверджують актуальність питання необхідності застосування ігрових форм роботи з дошкільниками, як основного методу формування та розвитку творчої особистості. Реалізуючи завдання навчити дітей висловлювати власні думки, почуття, відчуття, стани, настрої, як це рекомендує Базовий компонент дошкільної освіти, необхідно спочатку навчити їх відчувати, помічати, розуміти, аналізувати, міркувати, саме тому практика використання сендплею є невід'ємною частиною розвивальної роботи, адже саме так можливо доповнити вихованням набути позитивного життєвого досвіду.

Висновки. Сендплей є ефективним методом психологічної допомоги дитині: у формуванні впевненості у собі та стійкої самооцінки, у гармонізації внутрішнього емоційного стану, зокрема при негативізмі, образливості, конфліктності при переживанні будь-яких травматичних ситуацій, таких як розлучення батьків, втрата близьких в адаптації до будь-яких змін у житті дитини – вступ до дитячого садка, зміна дитячого колективу, народження брата чи сестри. Впровадження пісочної терапії в практику роботи дошкільних навчальних закладів сприятиме розвитку творчої уяви, фантазії, розширенню емоційної сфери, релаксації психологічного тону дошкільнят.

Список використаних джерел:

1. Гречишкіна А. Пісочна психотерапія /А. Гречишкіна, Н. Коваленко // Палітра педагога. – 2010. – № 5.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Чудеса на песке. Практикум по песочнойтерапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т. М. Грабенко. – СПб. : Издательство «Речь», 2005. – 340 с.

3. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / Упоряд. Л. А. Шик, Н. І. Дикань, О. М. Гладченко, Ю. М. Черкасова. – Х. : Вид. група «Основа», 2012. – 127 с.
4. Розвивальні ігри з водою та піском / Упоряд. Л. А. Шик, Н. І. Дикань, О. М. Гладченко, Ю. М. Черкасова – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 127 с.
5. Сакович Н. А. Технология игры в песок. Игры на мосту. / Н. А. Сакович. – СПб. : Речь, 2006. – 176 с.

REFERENCES:

1. Hrechyshkina, A. (2010). *Pisochna psykhoterapiia [Sandy therapy]*. Palitra pedahoha [in Ukrainian].
2. Zinkevich-Evstigneeva, T.D. & Hrabenko T.M. (2005). *Chudesa na peske. Praktikum po pesochnoi terapii [Miracles on the sand. Practice in sand therapy]*. Saint Petersburg: Rech [in Russian].
3. Shyk, L.A., Dykan, N.I., Hladchenko, O.M. & Cherkasova, Yu.M. (Ed.) (2012). *Pisochna terapiia v roboti z doshkilnykamy [Sand therapy in work with preschool children]*. Kharkiv: Osнова [in Ukrainian].
4. Shyk, L.A., Dykan, N.I., Hladchenko, O.M. & Cherkasova Yu.M. (Ed.) (2010). *Rozvyvalni ihry z vodoiu ta piskom [Developing games with water and sand]*. Kharkiv: Osнова [in Ukrainian].
5. Sakovich, N.A. (2006). *Tehnologia igry v pesok. Igry na mostu [Technologies of sand play. Games on the bridge]*. Saint Petersburg: Rech [in Russian].

Тягур Л. М. Сендплей – метод позитивного впливу на психическое развитие ребенка дошкольного возраста. *Статья посвящена изучению песочной терапии как инновационной здоровьесохранительной технологии для работы с детьми дошкольного возраста, которая позволяет раскрыть индивидуальность каждого ребенка, развить способность осознать свои желания и находить возможность их реализации., оказать психотерапевтическое воздействие. Установлено, что сендплей положительно влияет на становление и развитие гармоничной личности ребенка дошкольного возраста из-за влияния на эмоционально-чувственную сферу, интеллектуальные и коммуникативные способности, психофизиологическое состояние. Даны характеристики возможности применений разновидностей метода сендплей на практике: игры с песком, рисование на песке, рисования цветным песком, сказки на песке.*

Ключевые слова: сендплей, юнгианская теория, песочная терапия, песочница, дошкольный возраст, игры с песком, рисование песком, сказки на песке.

Tiahur L.M. Sand-play as a method of positive influence on mental development of preschool aged children. *The article is devoted to the study of sand therapy as healthy preserving innovative technology dedicated to work with children of the preschool age. Sand therapy allows psychologists to reveal an individuality of every child, to solve psychological problems, to develop children's ability to recognize their desires and find possibilities of their implementation. In this article the features of sand therapy as a method of creating extensive opportunities for full disclosure of children's potential are discussed. It was established that sand-play has a positive effect on formation and development of a child's balanced personality. This effect is shown through its impact on emotional and sensual sphere, intellectual and communicative abilities, psycho-physiological state. The*

characteristic of usage of different methods of sand play in practice are also given in the article: games with sand, drawing on the sand, drawing with the help of coloured sand, tales on the sand. It was concluded on this basis that sand-play is an effective psychological aid in shaping of child's self-confidence and self-esteem, harmonization of internal emotional state, especially in conflicts, vulnerability or within any traumatic situations. Thanks to sand therapy introduction into the practice of pre-school education institutions we can influence on preschoolers' creativity, imagination, development of their emotional sphere and psychological tone. The article is intended for a wide range of readers, including teachers and university students, educators of preschool children, school teachers and scientists.

Keywords: *sand-play, Jungian theory, sand therapy, preschool age, playing with sand, sand painting, tales on the sand.*

УДК 159.923.2:316.614.5

СТАТЕВІ ОСОБЛИВОСТІ ОСІБ З РІЗНИМ РІВНЕМ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Угрин О.Г.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології управління факультету психології Львівського державного університету внутрішніх справ, м. Львів, Україна

У статті проаналізовано статеві особливості осіб з різним рівнем готовності до реалізації в професійній сфері й роль батьківської сім'ї у виявленні цих відмінностей. Визначено вищий рівень готовності до професійної самореалізації у жінок, у порівнянні з чоловіками. Для жінок не сприятливим для становлення психологічної готовності до професійної самореалізації є строгість та контроль з боку матері, а для чоловіків – не вимогливість батька. У ціннісній сфері для жінок чинниками високого рівня готовності до професійної самореалізації виступають прагнення до самореалізації, персональна ідентифікаційна орієнтація, а для чоловіків – пізнавальні та креативні настановлення, орієнтація в часі «тут і тепер», колективна ідентифікаційна орієнтація.

Ключові слова: *психологічна готовність, психологічна готовність до професійної діяльності, статі, типи ідентифікаційних орієнтацій, сім'я*

Постановка проблеми. Сучасна студентська молодь характеризується залученістю у всі сфери людської діяльності, прагненням досягнути найвищого розвитку духовних, інтелектуальних і фізичних здібностей, переорієнтацією на індивідуально та особистісно значущі цінності. У теперішній час, у зв'язку із соціально-економічними змінами в країні, демократизацією і гуманізацією суспільства, питання, пов'язані з психологічною готовністю студентів до професійної діяльності за обраною спеціальністю й майбутньою самореалізацією в ній набули особливої актуальності.

Саме психологічна готовність виступає однією із важливих умов успішної реалізації в професійній діяльності, що передбачає свідомий вибір